

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА І ПРЕДМЕТА В НАУКОВИХ ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Постановка проблеми. Питання виокремлення предмета і об'єкта дослідження є традиційно важливою частиною будь-якої наукової роботи, як при підготовці дисертацій, так і у всіх інших формах її здійснення. Для дисертаційних робіт така вимога є формалізованою [1], втім, без визначення предметного поля своєї діяльності будь-яке дослідження не уявляється можливим. Для всіх без винятку наукових дисциплін точне визначення їх предметної сфери зумовлює розуміння специфіки пізнавальної діяльності, визначення онтології, щодо якої така діяльність здійснюється, що, своєю чергою, справляє суттєвий вплив на вибір наукового інструментарію, який може бути застосований у процесі пізнання. Фактично виокремлення об'єкта і предмета дослідження зумовлює не лише те, на що саме будуть спрямовані пізнавальні зусилля вченого, здійснюватимуться вони в межах якоїсь визначеної науки або ж матимуть міждисциплінарний характер, а й те, які пізнавальні засоби будуть використані в цьому процесі. Наведене зумовлює фактичну невичерпність цієї проблематики для наукового інтересу.

Слід погодитися з дослідниками, які вважають, що плутанина в розумінні того, що таке об'єкт і предмет дослідження, може призвести до недостовірності висновків і до підміни результатів дослідження припущеннями щодо істин, які встановлені раніше і не підлягають оспорюванню. Зазначене можна знайти як у студентських, так і дисертаційних дослідженнях [2, с. 23].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка порушеної у статті проблематики зумовлює те, що її стосується фактично будь-яке наукове дослідження, оскільки невід'ємною частиною процесу пізнання є виокремлення частини дійсності, щодо якої прикладаються дослідницькі зусилля.

У частині наукознавчих досліджень, присвячених означеній проблематиці, варто виокремити роботи І. Коржа, А. Машкова, Ф. Чмиленко та ін.

Також вважаємо за доцільне зазначити, що ми погоджуємося із позицією, згідно з якою результати аналізу наукових публікацій свідчать про те, що в наукових, у тому числі дисертаційних, роботах наявні непоодинокі факти нерозрізнення об'єкта і предмета, неврахування важливих ознак і показників, які необхідні для визначення меж і конкретизації напряму відповідного дослідження, тому є усі підстави звернутися до цієї проблеми правової науки [2, с. 23].

Мета статті. Метою статті є аналіз питання визначення об'єкта і предмета окремого дослідження, окремих, передусім юридичних, наук, загальної характеристики цих понять, а також їх ролі у процесі пізнання. Крім цього, автор ставить за мету проаналізувати новітні тенденції на базі аналізу дисертаційних досліджень із правових дисциплін у частині використовуваних підходів щодо визначення їх об'єкта і предмета.

Виклад основного матеріалу. Визначення предмета і об'єкта науки є необхідним для розмежування наук з-поміж собою в контексті часткової або повної збіжності сфери їх пізнавального пошуку. Якщо об'єкт виступає здебільшого загальним для певної сукупності наук, то із точки зору предмета науки не можуть збігатись. Будь-яка наука має притаманний лише їй предмет, яким і визначається її самостійний статус у системі наукового знання.

Багато наук вивчають одні й ті самі частини дійсності, що повною мірою є справедливим для суспільно-політичних та юридичних наук, а тому завжди виникає питання про те, як відмежувати

предмети дослідження наук, якщо коло явищ, які ними вивчаються, частково чи повністю збігається.

Аналогічна ситуація спостерігається й у межах окремих досліджень, які відбуваються «в межах» певної науки; адже важливою вимогою наукового пізнання є принаймні прагнення до отримання нового предметного знання про світ. У зв'язку із колосальним, фактично експоненційним, зростанням наукового знання на сучасному етапі розвитку людства, яке відбувається із небаченою до цього швидкістю, існує нагальна потреба чіткого розмежування предметних галузей досліджень для підтримання належного рівня системності в цілому в науці, її окремих галузей, що, серед іншого, досягається шляхом висунення вимог до екстрадефінітації об'єкта і предмета наукового дослідження його автором(ами).

Загальним і усталеним у сучасній науці підходом до розмежування предмета і об'єкта дослідження є підхід, згідно з яким вони тісно співвідносяться, але не збігаються, при цьому поняття об'єкта (як науки, так і наукового дослідження) є ширшим від поняття предмета, ним охоплюються явища зовнішнього світу, на які спрямовуються пізнавальні зусилля в межах окремого дослідження або ж науки. У такому прочитанні під предметом дослідження та(або) науки слід вважати певний(і) аспект(и), сторону(и), коло найбільш суттєвих питань, які ставить перед собою окремий дослідник або ж наука для досягнення заявленої мети вивчення відповідного явища.

На рівні співвідношення окремих наук між собою об'єкт може повністю або ж частково збігатися, водночас будь-яка наука володіє унікальним предметом дослідження, який і визначає її самостійність та особливості порівняно із іншими галузями знань.

Наприклад, об'єктом дослідження політології є політична сфера, яку вивчають і аналізують у поєднанні з особливостями її функціонування й розвитку та зв'язками з іншими сферами суспільства (економічною, соціальною, духовною та ін.), що очевидно включає в себе і явища державно-правової дійсності.

Проте на рівні предмета політична наука насамперед зосереджує свою увагу на дослідженні держави, влади та владних відносин, які розглядає як соціальні феномени й інститути політичної організації суспільства, що мають основною метою реалізацію загального інтересу [3, с. 18].

На рівні конкретного дослідження і вчений-юрист, і вчений-політолог можуть вивчати як об'єкт, до прикладу, конкретний нормативно-правовий акт (далі – НПА), проте із точки зору означуваних до вирішення питань такі дослідження будуть фокусуватися на принципово різних аспектах цього явища дійсності. Так, якщо політолога можуть зацікавити питання політичної боротьби навколо процесу прийняття такого НПА, вплив конкретних політичних сил та(або) груп тиску на його зміст у процесі розробки, відображення у його нормах інтересів різноманітних соціальних груп тощо, то юридичне дослідження буде концентруватися навколо питань юридико-технічного аналізу документа, дотримання процедур його ухвалення та наступного виконання тощо.

Юридичні науки вивчають державу і право, а також інші суспільні явища, які безпосередньо та нерозривно пов'язані з ними, тобто вони вивчають державно-правову дійсність. Однак досліджують державно-правову дійсність і неюридичні науки, зокрема політологічні, соціологічні, економічні тощо.

Саме для виокремлення різних наук і чіткого їх розмежування в науці використовують два поняття – «об'єкт науки» і «предмет науки» [2, с. 23].

Питання визначення об'єкта і предмета дослідження є складною науковою проблемою, вирішення якої має істотне теоретико-практичне значення. На теперішній час у межах науки загалом і юридичної науки зокрема не сформульовано достатнього, повноцінного вирішення означеного питання, яке б було оформлено в усталений підхід, який повсюдно застосовується у межах, зокрема, юридичних досліджень.

Об'єктом дослідження прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і що його вибрано для дослідження. Предмет дослідження – це аналізовані з певною метою властивості, характерні для наукового пізнання, це визначення певного «ракурсу» дослідження як припущення про найістотніші для вивчення вибраної проблеми характеристики об'єкта. Під предметом дослідження розуміють те, що знаходиться в межах об'єкта й завжди збігається з темою дослідження. Один і той же об'єкт може бути предметом різних досліджень і навіть наукових напрямів [4, с. 24].

Необхідно також відмітити, що важливою особливістю сучасного наукового пізнання є його упорядкованість у вигляді багаторівневої структури дослідницької діяльності. Розділення праці дослідників та інтеграція їх діяльності в єдиний процес освоєння навколишнього середовища (інституціоналізація названого процесу) дає змогу фокусувати пізнавальні ресурси (знання, методи, принципи дослідження) тощо силами професійно підготовленого співтовариства в системі взаємодій [5, с. 5].

Розмежування об'єкта і предмета в дослідженнях, які здійснюються в межах окремої науки, має в цілому схоже призначення та роль, як і аналогічне «міжнаукове» розмежування, дозволяючи, «не винаходячи велосипед наново», не дублювати вже наявні дослідження.

Втім, якщо в двох різних науках допускається повна збіжність за об'єктом, але не допускається збіжність предмета, то в декількох окремих дослідженнях, що здійснюються в межах однієї науки, повна збіжність як об'єкта, так і предмета є цілком можливою та допустимою. Ситуація такої збіжності є прийнятною за умови, коли в межах однієї науки той самий предмет, що є частиною того самого об'єкта, буде досліджуватися із застосуванням різного методологічного інструментарію (методологічних підходів і наукових методів). За таких умов можливе досягнення новизни наукового знання, яке отримано чи може бути отримано внаслідок проведення різних досліджень із аналогічним предметом.

Окрема частина дійсності може бути описана завдяки множині теорій і концепцій, а відносно певного об'єкта дослідження можливе виокремлення множини предметів, які розкривають його різні сторони (аспекти). При цьому не виключається ситуація, за якої дослідження може бути багатопредметним або ж навіть багатооб'єктним. Іншими словами, той самий об'єкт може «містити» в собі фактично незліченну кількість предметів, тоді як той самий предмет може бути досліджений щодо множини об'єктів.

Наприклад, у межах юридичної науки дисциплінарна онтологія (або ж наукова картина світу) задається в межах використовуваної концепції праворозуміння. Іншими словами, на самому початку процесу пізнання певного аспекту правової дійсності дослідник має відповісти на питання, що є право. Отже, у межах одного дослідження може бути поєднано пізнання правового явища одночасно із різних онтологічних позицій, наприклад, виходячи із характеристик, які надають правовій дійсності школа природного права та юридичний позитивізм.

Враховуючи те, що чітке й коректне визначення відношення між об'єктом і предметом дослідження зумовлює вихідну точку розгортання дослідницького шляху, зокрема в частині вибору методологічних підходів, які підлягатимуть застосуванню, такий етап наукового дослідження є надзвичайно важливим.

Стосовно питання щодо визначення предмета і об'єкта в юридичних дослідженнях (передусім дисертаційних), то доволі тривалий час спостерігалася тенденція використання підходу, згідно з яким «предметом правового регулювання, а значить і теоретичних правових досліджень, є суспільні відносини» [6, с. 155].

На нашу думку, такий підхід до визначення предметного поля юридичних досліджень може застосовуватися, але не може бути абсолютизований та гіпертрофований. Іншими словами, предмет усіх без винятку юридичних досліджень не можуть бути суспільні або ж правовідносини, а поняття «предмет правового регулювання» та «предмет дослідження» є сутнісно та змістовно відмінними.

Термін «суспільні відносини» (від лат. *socialis* – соціальний) у науковій літературі, зокрема філософській, визначається як «різноманітні зв'язки, які виникають між суб'єктами соціальної взаємодії й характеризують суспільство або спільноту, до яких входять дані суб'єкти як цілісність» [7, с. 189].

У вітчизняній науковій літературі соціальні відносини визначаються як: а) стійка система зв'язків між індивідами, яка складається в процесі їх взаємодії в умовах того чи іншого суспільства, місця і часу; б) відносини рівності та соціальної справедливості, панування і підкорення між соціальними групами, а також всередині їх щодо розподілу життєвих благ, умов становлення і розвитку особистості, задоволення матеріальних, соціальних і духовних потреб [7, с. 195].

Суспільні відносини, безумовно, можуть становити предмет окремих юридичних досліджень, проте лише за умови, що їх структурні елементи дійсно перебувають у фокусі пізнавального ін-

тересу дослідника. Підхід, згідно з яким суспільні відносини визначаються об'єктом дослідження при вивченні особливостей, наприклад, окремих методологічних підходів [8], на нашу думку, не є виправданим.

Що стосується останніх тенденцій визначення предметно-об'єктного поля юридичних досліджень, то їх можливо проілюструвати, взявши за основу дисертаційні роботи, захист яких відбувся від початку 2024 року та до моменту написання цієї статті у провідному українському закладі вищої освіти.

Так, у дисертаційному дослідженні із теми «Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі» об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають у зв'язку з установленням можливості передачі спору на розгляд до міжнародного комерційного арбітражу, у тому числі під час оцінки арбітрабельності спору арбітражними установами. Тоді як предметом дослідження автором зазначено арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі [9].

Дещо інший підхід використано автором при дослідженні теми «Корпоративні спори щодо оскарження рішень органів управління товариства», де об'єктом дослідження ідентифіковано суспільні матеріально- та процесуально-правові відносини, пов'язані з оскарженням рішень органів управління товариства. Предметом дослідження в цей же час визначено корпоративне та господарсько-процесуальне законодавство, наукові положення, погляди, теорії, а також судова практика з розгляду і вирішення корпоративних спорів щодо оскарження рішень органів управління товариства [10].

Загалом аналогічний підхід застосовано дослідником у роботі із теми «Захист прав на доменні імена», де об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають з приводу доменних імен, які виконують функції засобів індивідуалізації, що використовуються в процесі здійснення цивільного обороту з використанням мережі Інтернет. А предметом дослідження названо сукупність законодавчих та підзаконних актів України, Сполучених Штатів Америки, Китайської Народної Республіки, Катару, Ємену, правила UDRP (ICANN), акти та практику Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO), а також наукові дослідження щодо засобів індивідуалізації та доменних імен [11].

Слід констатувати, що ідентифікація об'єктом дослідження суспільних відносин або ж правовідносин, із одночасним визначенням як предмета законодавства, практики його застосування [12], законодавчих засад і практичних аспектів, нормативно-правових аспектів [13], правового регулювання [14], конституційно-правові засади [15] є найбільш поширеним підходом, що використовувався дисертантами за змістом своїх досліджень. Такий підхід видається дискусійним передусім із позицій співвідносності об'єкта і предмета дослідження як частини і цілого. Іншими словами, не цілком можливо погодитися, що такі явища як законодавство, практика його застосування, конституційно-правові засади тощо повною мірою поглинаються змістом понять суспільних або ж правовідносин. Крім цього, принаймні в суттєвій частині проаналізованих випадків, є не очевидним, що пізнавальні зусилля дослідників спрямовувалися безпосередньо на суспільні чи правовідносини як окреме явище дійсності. Найбільш імовірним об'єктом вивчення у наведених випадках були саме юридичні норми або ж відповідні аспекти їх потенційного впливу на відносини, які вони регулюють.

Водночас слід зазначити, що в досліджуваній вибірці є і, на нашу думку, приклади коректного визначення об'єктно-предметного поля дослідницької роботи. Так, у роботі із теми «Конституційні засади обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні» об'єктом дисертаційного дослідження визначено права і свободи людини і громадянина; предметом – конституційні засади обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні [16].

Цікавим є підхід автора у роботі із теми «Договір сурогатного материнства у міжнародному приватному праві», за якого об'єктом дослідження традиційно визначено відповідні «відносини», а щодо предмета констатовано, що ним є «договір сурогатного материнства у міжнародному приватному праві» [17]. У цьому аспекті також можливо констатувати сумнів щодо співвідносності визначеного об'єкта і предмета як частини і цілого.

Висновки. Проблема об'єкта і предмета як юридичної науки, так і окремих досліджень у цій сфері є складним питанням, яке має як суто теоретичний, так і практико-теоретичний аспекти. Ви-

роблення усталених підходів щодо її вирішення дасть змогу підвищити систематичність наукового знання та створити умови для його належного розвитку, відсутності дублювання пізнавальних зусиль щодо ідентичних питань у ході провадження наукових досліджень. Також належна визначеність із предметно-об'єктним полем прикладення пізнавальних зусиль є однією із передумов провадження досліджень міждисциплінарного характеру.

Як свідчить здійснений аналіз останніх тенденцій використання підходів щодо визначення предмета і об'єкта при здійсненні юридичних дисертаційних досліджень, вони характеризуються недоліками, які передусім полягають у неправомірному ототожненні понять предмета дослідження і предмета правового регулювання, а також визначенні законодавства (та інших аналогічних феноменів) як понять, що змістовно включаються до суспільних або правовідносин.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017. *Офіційний вісник України*. 10.03.2017. № 20. Стор. 136.
2. Корж І. Ф. Об'єкт і предмет наукового дослідження в інформаційній сфері. *Інформація і право*. 2017. № 3(22). С. 22–29.
3. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
4. Чмиленко Ф. О., Жук Л. П. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2014.
5. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015.
6. Баранов О. Інтернет і право: об'єкт і предмет регулювання. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. 2011. № 4 (12). С. 155–162.
7. Недюха М. «Суспільні відносини» та «соціальні відносини» як поняття політико-правової науки. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Випуск 2 (94). С. 188–200.
8. Наставна Г. В. Антрополого-комунікативний підхід дослідження права: природа, зміст, функціональне призначення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2018. 18 с.
9. Спиридонова К. С. Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
10. Сливінська А. В. Корпоративні спори щодо оскарження рішень органів управління товариства: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
11. Коваленко Я. І. Захист прав на доменні імена: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
12. Гринчук В. А. Особливості судового захисту прав промислової власності: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
13. Різник В. А. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері політичної реклами: дис. ... доктора філософії в галузі юридичних наук: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
14. Шибко Р. Д. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні: дис. ... доктора філософії (PhD): спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
15. Вигівська А. С. Конституційно-правові засади фінансового забезпечення підготовки і проведення виборів народних депутатів України: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
16. Дорошенко Е. Р. Конституційні засади обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні: дис. ... доктора філософії у галузі знань: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.
17. Чернобаева А. Д. Договір сурогатного материнства у міжнародному приватному праві: дис. ... доктора філософії: спец. 081 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.

References

1. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 40 vid 12.01.2017 roku. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 10.03.2017, № 20, stor. 136.

2. Korzh I. F. Obiekt i predmet naukovooho doslidzhennia v informatsiinii sferi. *Informatsiia i pravo*, No 3(22)/2017, s. 22–29.
3. Politolohiia: navchalno-metodychnyi posibnyk (u skhemakh i tablytsiakh) / za nauk. red. prof. V. S. Blikhara. Lviv: PP «Aral», 2018. 540 s.
4. Chmylenko F. O., Zhuk L. P. Posibnyk do vyvchennia dystsypliny «Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen». Dnipropetrovsk: RVV DNU, 2014.
5. Kalambet S.V., Ivanov S. I., Pivniak Yu. V. Metodolohiia naukovykh doslidzhen: Navch. posib. Dnipropetrovsk: Vyd-vo Makovetskyi, 2015.
6. Baranov O. Internet i pravo: obiekt i predmet rehuliuвання. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo: zbirnyk naukovykh prats.* 2011. № 4 (12). S. 155–162.
7. Mykola Nediukha. «Suspilni vidnosyny» ta «sotsialni vidnosyny» yak poniattia polityko-pravovoi nauky. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy.* 2018. Vypusk 2 (94.) S. 188–200.
8. Nastavna H. V. Antropoloho-komunikatyvnyi pidkhid doslidzhennia prava: pryroda, zmist, funktsionalne pryznachennia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk 12.00.01 / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv, 2018. 18 s.
9. Spyrndonova K. S. Arbitrabelnist sporiv v mizhnarodnomu komertsiiinomu arbitrazhi: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
10. Slyvinska A. V. Korporatyvni spory shchodo oskarzhennia rishen orhaniv upravlinnia tovarystva: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
11. Kovalenko Ya. I. Zakhyst prav na domenni imena: Dysertatsiia na zdobuttia stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
12. Hrynychuk V. A. Osoblyvosti sudovoho zakhystu prav promyslovoi vlasnosti: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
13. Riznyk V. A. Pravove rehuliuвання informatsiinykh vidnosyn u sferi politychnoi reklamy: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii v haluzi yurydychnykh nauk za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
14. Shybko R. D. Pravove rehuliuвання vyrobnytstva silskohospodarskoi syrovyny dlia dytiachoho kharchuvannia v Ukraini: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii (PhD) za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
15. Vyhivska A. S. Konstytutsiino-pravovi zasady finansovoho zabezpechennia pidhotovky i provedennia vyboriv narodnykh deputativ Ukrainy: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
16. Doroshenko E. R. Konstytutsiini zasady обмеzhennia prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2023.
17. Chernobaieva A. D. Dohovir surohatnoho materynstva u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi: Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 / Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv, 2023.

Дубов Г. О. До питання визначення об'єкта і предмета в наукових юридичних дослідженнях

У статті здійснено аналіз питання визначення об'єкта і предмета окремого дослідження, окремих, передусім юридичних, наук, загальної характеристики цих понять, а також їх ролі у процесі пізнання. Крім цього, автор робить спробу проаналізувати новітні тенденції на базі аналізу дисертаційних досліджень із правових дисциплін у частині використовуваних підходів щодо визначення їх об'єкта та предмета.

Як свідчить здійснений аналіз останніх тенденцій використання підходів щодо визначення предмета і об'єкта при здійсненні юридичних дисертаційних досліджень, вони характеризуються недоліками, які передусім полягають у неправомірному ототожненні понять предмета дослідження та предмета правового регулювання, а також визначенні законодавства (та інших аналогічних феноменів) як понять, що змістовно включаються до суспільних або правовідносин.

Ключові слова: об'єкт дослідження, предмет дослідження, методологічний підхід, наукове юридичне дослідження.

Dubov G. O. To the issue of defining the object and subject in scientific legal research

The article analyzes the issue of defining the object and subject of a separate study, separate, primarily legal, sciences, the general characteristics of these concepts, as well as their role in the process of cognition. In addition, the author aims to analyze the latest trends based on the analysis of dissertation studies in legal disciplines in terms of the used approaches to defining their object and subject.

The problem of the object and subject of both legal science and individual studies in this field is a complex issue that has both purely theoretical and practical-theoretical aspects. The development of established approaches to its solution will allow to increase the systematicity of scientific knowledge and create conditions for its proper development, the absence of duplication of cognitive efforts regarding identical issues in the course of scientific research. Also, proper definition of the subject-object field of applying cognitive efforts is one of the prerequisites for conducting research of an interdisciplinary nature.

As evidenced by the analysis of the latest trends in the use of approaches to the definition of the subject and the object in the implementation of legal dissertation research, they are characterized by shortcomings, which primarily consist in the improper identification of the concepts of the subject of research and the subject of legal regulation, as well as the definition of legislation (and other similar phenomena) as concepts meaningfully included in social or legal relations.

Key words: object of research, subject of research, methodological approach, scientific legal research.

DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-238-244